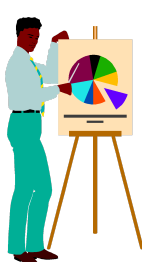

בס"ד ו' אדר ב' תשס"ה

פתיחה:

מחר, ז' אדר ב', הוא יום פטירתו של משה רבינו, נעסוק מעט בסיפור מדהים ולא מוכר על משה רבינו ובהשלכות שיש לכך על חיינו הפרטיים ועל התקופה שבה אנו נמצאים. הסיפור מובא בפירוש "תפארת ישראל" למשנה במסכת קידושין (פירוש חשוב שכתב רבי ישראל ליפשיץ שחי לפני כ-150 שנה) ונביאו בלשון שלנו:

כשהוציא משה רבינו ע"ה את ישראל ממצרים, תמהו העמים מאוד על האיש משה שעל ידו נעשו כל הגבורות והנפלאות האלו. מלך ערבי אחד שרצה לברר במה כוחו של משה גדול, שלח צייר מומחה לצייר את משה רבינו. הצייר צייר את משה רבינו והביא את תמונתו למלך. המלך קרא לכל חכמיו שיודעים את חכמת הפנים (=ניתוח תכונות לפי ציור או תמונה של

הפרצוף) ונתן להם את ציורו של משה רבינו כדי שיאמרו לו במה כוחו גדול. כל החכמים אמרו שאם לשפוט לפי הציור אז מדובר ב"אדם רע מעללים בגאווה וחמדת ממון, שרירות לב וכל חסרונות שבעולם שיגנו נפש אדם המעולה". המלך כעס מאוד כי הוא ידע שהסיפורים על משה רבינו נכונים ואחת מהשתיים או שהצייר שלו הוא "זייפן ברמה" או שהחכמים שלו הם טיפשים גמורים. הצייר כמוכן האשים את החכמים והחכמים את הצייר ולמלך לא נותרה ברירה אלא ללכת בעצמו ולראות מי צודק הצייר או החכמים.

לקח המלך את הציור ונסע למדבר סיני, כשראה המלך את משה רבינו היה המום מהדיוק של הציור. התמונה היתה העתק מדויק של משה רבינו, הבין המלך שהצייר צדק וחכמיו טעו אך לפני שחזר לארצו, בא לדבר עם משה רבינו. המלך סיפר למשה רבינו את כל המקרה ואמר לו שכעת הוא מבין שחכמיו הטעו אותו מאז ומתמיד ואינם מבינים כלום. וכאן אמר משה רבינו דבר מפתיע ביותר: "דע לך כי לולי הייתי בטבע באמת כפי ששמעת ממידותי, לא טוב אנוכי מבול עץ יבש, כי גם ממנו נמנעו ונחשכו כל חסרונות האדם. ואם כן, הכי בעבור זה אהיה יקר בעיני אלוהים ואדם? אמנם כן, ידידי, לא אבוש לאמר לך, כי כל החסרונות אשר שפטו עליי חכמך כולם קשורים בי בטבע, ואפשר עוד יותר מאשר שפטו חכמך, ואני בכח אמיץ הנה התחזקתי ורדיתי וכבשתי אותם, עד אשר קניתי לי היפוכם לטבע שני, ולכן בעבור זה יקרתי והתכבדתי בשמים ממעל ובארץ מתחת".

במילים אחרות, משה רבינו מעיד על עצמו שהוא היה מושחת ובעל מידות גרועות אלא שהצליח לעבוד על מידותיו ולהגיע לקצה השני, ובזכות זה נבחר על ידי ה'.

מה התכוון משה רבינו במשפט: "לא טוב אנוכי מבול עץ יבש, כי גם ממנו נמנעו ונחשכו כל חסרונות האדם"?

איזה עקרון אנו יכולים ללמוד מכאן על טבע האדם ועל יכולתו להשתנות?

האם לדעתך סיפור זה מפחית מדמותו של משה רבינו או שגורם ליותר הערכה כלפיו?

סיפור זה נשמע משונה ומוזר ואין לו שום מקור בתורה או בחז"ל ואכן רבים מחכמי ישראל יצאו נגד סיפור זה וטענו שהוא אינו נכון ושכלל מדובר בסיפור עממי על פילוסוף יווני שאחר כך מישוהו בטעות שינה זאת למשה רבינו.

וכך כתבו רבנים נגד סיפור זה:
 " הכותב עשה שתי רעות, האחת שהעיד היפך התורה שבכתב ושבעל פה, והשנית שביזה את קדוש השם וקדוש ישראל... המכתב הנזכר כולו מזויף ושקר מוחלט וגם מינות נזרקה בו" (כליל תפארת)

"עם כל בקשת הסליחה מאת רב גדול זה, נוח היה לו לרבי ישראל ליפשיץ לגרוף ביבין ולא לכתוב את הסיפור המחפיר הזה" (הרב מימון)
 (הרב אבינר כתב ספר בשם "ומדוע לא יראת לדבר בעבדי במשה?" , ושם הוא דן בכמה פרקים בסיפור זה, מי שמעונינת להעמיק יכולה לעיין בספר שנמצא בספרייה).

תעודת הלידה של משה רבינו:

עייני במקורות הבאים, האם הם מתאימים לסיפור על משה רבינו או שהם מתאימים למי שחלקו על סיפור זה?

*שמות פרק ב פסוק ב

וַתֵּרָא הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתִּצְפְּנֵהוּ וְשָׁלְשָׁה יָרְחִים:

חז"ל:

-ותרא אותו כי טוב הוא - רבי נחמיה אומר: הגון לנביאות;
 - בשעה שנולד משה - נתמלא הבית כולו אור.
 -משעה שנולד לא נסתלקה הימנו שכינה

אני כזאת?

כפי הנראה, הסיפור על משה רבינו אינו נכון (למרות שישנן דעות שעדיין טוענות שהוא נכון), ומשה רבינו היה במעלה גבוהה כבר בלידתו. אולם העקרון שמופיע בסיפור הוא נכון, שאדם יכול להשתנות ולהפוך את מידותיו משליליות לחיוביות, ואין לומר אני כזאת וזהו. עקרון זה מופיע בהרבה מקומות בחז"ל, ונביא סיפור אחד בלשון שלנו.

רבי יוחנן מלבד זה שהיה תלמיד חכם גדול היה גם אדם יפה תואר, בלשון ימינו "חתיך הורס", "סוף הדרך" (לא תמיד זה סותר), יום אחד שחה רבי יוחנן בנהר, בדיוק עבר שם הבריון של העיר, ראש השודדים, שקראו לו "ריש לקיש", ריש לקיש הסתכל מרחוק והיה בטוח שמי ששוחה בנהר זו מישוהי מהמין היפה כלומר אישה, הוא לא חשב פעמיים, וכמו דון ג'ואן אמיתי הוא לקח תנופה ושם קפיצה לרוחק שאם גינס היה חי אז, בודאי היה רושם אותה בספר השיאים, ריש לקיש עף לתוך המים, השפריץ לכל עבר וכמעט בלע את הלשון כשגילה שהאישה היא בעצם רבי יוחנן, אמר ריש לקיש לרבי יוחנן יופי כמו שלך צריך לשמור לנשים ולא לבזבז אותו בשיבה, רבי יוחנן ענה לו בהפוכה שכח שלו צריך לנצל ללימוד תורה ולא לבזבז אותו על משחקי שודדים, רבי יוחנן גם הבטיח לריש לקיש שאם הוא יחזור בתשובה אז הוא יסדר לו את אחותו שהיא יפה פי שתיים, וכך אכן היה, ריש לקיש התחיל ללמוד תורה ונהיה אחד מתלמידי החכמים הכי גדולים בדור ההוא.

מה אנו לומדים מסיפור זה על יכולתו של האדם, (נא לדייק האם ריש לקיש ביטל את כל מה שהיה לו קודם או שפשוט הוא השתמש בכח למשהו אחר)?

האם גם ה' משתנה או משנה?

למדנו שהאדם יכול להשתנות, אולם האם ניתן לומר זאת גם על הקב"ה שהוא נצחי, האם אפשר לומר שה' החליט משהו מסוים ואחר כך בגלל שקצת התחננו אליו וביקשנו יפה אז הוא שינה את דעתו, זה לא קצת זלזול בה? זו שאלה לא פשוטה שהרי מצד אחד ברור לנו שניתן לשנות גזרות, דבר זה אנו לומדים ממשוה רבינו שהצליח בכח תפילות לבטל את מה שרצה ה' לעשות לעם ישראל לאחר חטא העגל ("הרף ממני ואשמידם"), וגם מסיפור המגילה לומדים שגזרות יכולות להתהפך, אנו גם רואים שתפילה עוזרת לביטול צרות ולריפוי חולים וכו' וכו', אך מה נאמר על מה ששאלנו, האם ה' הוא כמו בן אדם שכל פעם מחליט משהו אחר?

השינוי מתחיל מבפנים

רבי יוסף אלבו (תקופת הראשונים) בספר העיקרים דן בשאלה זו ונותן תשובה:

השאלה: מה שהביא האנשים לפקפק בתפלה זה שהם אומרים שיש רק שתי אפשרויות: או שנגזר מה' משהו טוב על איש או שלא נגזר. אם נגזר אין צריך תפלה, ואם לא נגזר איך תועיל התפלה לשנות רצון השם לגזור עליו טוב אחרי שלא נגזר?

תשובה: הגזרות האלהיות הן בהיות האדם בהכנה ומדרגה רוחנית מסוימת, ואם תשתנה המדרגה ההיא תשתנה הגזרה ההיא, ובעבור זה הוא שאמרו ששנוי השם יועיל לבטל הגזרה וכן שנוי המעשה. ומזה הצד הוא שתועיל התשובה לרשע, שעל ידי התשובה הוא כאלו נהפך לאיש אחר שלא נגזרה עליו אותה גזרה. ועל זה הדרך הוא מבואר שתועיל התפלה או כשרון המעשה אל שיוכן המתפלל לקבל שפע הטוב או לבטל ממנו הרע הנגזר עליו, להיותו משתנה ממדרגת הרוע שיהיה בה.

מה תשובתו של רבי יוסף אלבו למה ששאלנו?

מה זה אומר לי?

יש קשר ישיר בין יכולת האדם להשתנות לבין שינוי שה' עושה שמשנה את מה שנגזר עלינו, והבחירה בידינו. **בשביל לשנות צריך להשתנות.** אנו נמצאים בתקופה קשה שנגזר על ידי ממשלת ישראל, לעקור יהודים מבתיהם, להכניע לטרור ולהחליש את עם ישראל. רבים רואים בכך עובדה מוגמרת, כי ההחלטה עברה בכנסת, וגם יש לחץ עולמי שאי אפשר לעמוד מולו. בזמן כזה עלינו להזכר במגילת אסתר שעם ישראל היה במצב גרוע יותר, שנגזרה מיתה על כל היהודים ואי אפשר היה לבטלה ("טבעת המלך אין להשיב") ובכל זאת אנו רואים שבזכות הצום והתפילה, בזכות אחדות ישראל ("לך כנוס"), בזכות לימוד תורה של הילדים, וגם בזכות המהלכים הפוליטיים של אסתר המלכה התבטלה והתהפכה הגזירה. אם נשתנה ונשפר דרכנו, נוכל גם אנו בע"ה לבטל גזרות קשות.

ונזכה שלייהודים תהיה אורה ושמחה וששון ויקר.

סידור

